

СОБИРШНЕ УЧЕЛЖЕНИЦА
С 10636

100.

Број 46. У Новоме Саду, у недељу 15. (27.) новембра 1881. Год. 1.

САДРЖАЈ ОВОГА БРОЈА: Шта ће радити народни сабор? — Шта бива по свету. — Радионице и школе. (Српштак.) — Главна скупштина друштва за срп. нар. повориште. — Дописи: Дебреци. — Новости из народа и са стране. — Из народне привреде. — Нови Сад. — Оглас.

Шта ће радити народни сабор?

Давно очекивани сабор народни налази се на окуну.

Знамо, да ће у овај мах са хиљаду усана чути се питање: Шта ће радити народни сабор?

Никоје питање није запета у овај мах тако оправдано, као ово, јер ни један сабор овостраног народа нашег није имао да изврши тако тежак задатак, као овај, који се у овај мах у Карловци искучио.

Нашој црквено-народној самоуправи истом је ударен темељни камен. Имала би се дакле још да подигне власцела зграда наше црквено-народне автономије, имао би се даље да изводи посао, који је сабор од г. 1879. онако лепо отпочео.

Ни за један часак не може бити о томе сумње, да је овај сабор властан уцштати се у расправљање још нерешених предмета, да он дакле није само изборни, него — као и сваки сабор нашег народа — и расправни сабор. Ми пак сумњамо, да ће он, у ово доба године, у коме би заседање своје у зиму продужити морао, решавању на пређашњим саборима нерасправљених предмета приступати.

Али је ван сваке сумње, да се на дневном реду овогодишњег заседања саборског морају налазити два предмета, који се могу уврстити међу најважније предмете, којих решавање у опште у делокруг нашег народног сабора спада.

Један од ова два предмета је повреда наше црквено-народне самоуправе, коју је угарска влада учинила тиме, што је збацила и у стање мира ставила патријарха Прокопија Ивачковића — а за администратора му именовала бачкога владику Германа Анђелића.

Нема ни једног законског определења, које би угарској влади давало право, да се таким — у повесници нашег црквено-народног живота беспримерним — начином меша у ствари наше православне цркве и да у њој така расположења чини. Определења позитивних, државним сабором донесених закона, који се односе на ујемчење наше црквено-народне самоуправе, шта више

ни не познају установу администраторства; а да ли је црквена поглавица нашег народа својом телесном или душевном слабошћу неспособна за управљање цркве, те да ли јој треба помоћи и замене — то пресудити властан је само онај орган наше црквено-народне самоуправе, који је бира и поставља, а то је сабор народни.

Да сабор народни не може очутати на оваку очиту повреду наше црквено-народне самоуправе, то се тако само по себи разуме, да о томе ни једне речице трошити не треба.

Или зар сабор народни једини да нема права јасно и гласно у овој ствари изразити се и један пут за свада најсвечанију ограду уложити противу незаконитог, самовласног поступка угарске владе?

Зар највиши орган наше црквено-народне самоуправе да није властан чинити оно, што су нижи, њему потчињени органи без сваке препреке давно већ учинили?

Ми дакле можемо у напред за извесно знати, да ће сабор народни реч своју рећи у овој ствари и да ће је он онако схватити и обавити, како то приличи телу, које је најпозванији представник народа, најзаконитији тумач његових жеља и захтева, и како то захтева као сунце јасно право нашег народа, које је ујемчено толиким повластицама владајућег и законским определењима, која је сам угарски државни сабор донео.....

Други предмет, који се има обавити у овогодишњем заседању нашег народног сабора, јесте попуњење смрћу Прокопија Ивачковића упражњене столице српског митрополита-патријарха.

Питање о попуњењу упражњене столице српског митрополита-патријарха било је увек од велике важности по наш народ и по његову црквено-просветну самоуправу.

Али оно ваљада никада није имало тога значаја, којега данас има.

Црквено-просветна самоуправа наше земље није се још у свима слојевима нашег народа и културно утврдила, како би то сваки прави пријатељ његове земље. Учвршењу овом највиши се одуширу неки чланци

нашег нижег и вишег свештенства, који би хтели да самовласнички у цркви располажу, а да народ ни мало учешћа нема ни у спољашњој управи наше цркве.

Како је угарска влада од вајкада кивна на српски народ у Угарској, јер се он од увек од свију немађарских народа најодлучније одупирао превласти мађарског племена, то она од дужег времена све и сва чини, како ће што већма ослабити отпорну снагу српског народа.

Знајући, да је просвета оно вредло, из којега сваки народ неисцрпљиву снагу и за своју политичку борбу присти може, наперила је она све стреле своје противу свију црквено-просветних установа нашег народа.

У тежњи својој за обарањем најтемељнијих стубова наше црквено-народне самоуправе сусрела се она са нашом ником и вишом назадњачком јерархијом. Обоје пружише једно другом руку. Прво-свештеничка митра подвеза савез са бајонетима.

Тако удружене — угарска влада и наша црквена реакција — учиниле први јуриш на кулу наше автономне зграде народне и — уклањајући седога старца са крмила српске автономне цркве — поставиле на ово човека, који је оличена самовласност, заклети противник црквено-просветној самоуправи нашег народа.

Али, ако ће да се започето дело уништења наших автономних установа што даље изведе, нужно је, да управа наше цркве не само привремено, него стално остане у рукама онога прво-свештеника, који је душа нашој назадњачкој странци, који највише на души својој носи грех, што се у нашој автономији цркви така бе-закоња догађају.

С тога удружени противници наше црквено-народне самоуправе толике напоре чиниле, да приликом последњих избора такав сабор добију, који би њиховом кандидату поверење своје поклонио, те га стално пошео на столицу српског митрополита-патријарха.

Али наше је тврдо уздање, да ће представници народа српског при попуњењу упражњење столице по-главара српске автономне цркве на уму имати једино корист и интересе цркве и народа, па ће глас пове-рења свога поклонити ономе прво-свештенику, који је осведочени пријатељ цркви и народу своме, и који се неће противити, да се започета или још недовршена зграда наше црквено-народне самоуправе даље изводи и доврши, те да и српски народ учествује у управи своје цркве; ономе прво-свештенику, који је већ један пут добио глас поверења народног, па не би било разлога, сада му то поверење ускраћивати.

Но у нама је још и ово тврдо уздање, да ће пред-ставници српског народа свакојако поверење своје ус-кратити ономе прво-свештенику, који је целог живота свога све и сва за себе, а ништа није за народ свој радио; који је небројено пута влади и престолу при-тицао, заузимајући се за своје личне, саможиве инте-ресе, а никда ни ћигле рече није рекао у корист и обрану свога јадног, у свему потештеног народа; ономе прво-свештенику, који је од увек живео у кавзи са својим на родом, те противу овога позивао власнике стране вере, да се мешају и да — једино њему и његовом необузданом властољубљу и користољубљу у хатар — самовласне наредбе чине у нашој православној цркви,

којој смо ми у овој држави — потоцима најдрагоцен-ије крви својих синова — самосталност искупили; ономе прво-свештенику, који се у мржњи према своме народу и автономним установама његове цркве тако занео, да би врхунац својих жеља онда постигао, када би, седа-јући на престо српског митрополита-патријарха — који је једина мета његове страсне жудње — овај ударен био на развалинама автономне, првено-просветне зграде српског народа!

О! када би бог дао, да у срцима избраника на-родних, који се у овај мах искупише у стономе месту српског митрополита-патријарха, бар за један тренутак умукне свака неродољубива тежња, сваки обзор према личним, тренутним користима и обвезама, те да сви гласове своје слију у један једини, и да једнодушно по-верење своје поклоне најдостојнијем међу прво-свеште-ницима!

Представници српског народа! Цео народ српски упро је нетренимице погледе своје у вас, да види, како ћете оправдати велико поверење, које вам је поклонио.

Знајте, да ће уз свакога од вас, који глас свој буде давао у корист цркви и народу, бити признање и благослов народа, а сваког онога, који глас свој буде поклањао на штету народа и његове самоуправе, пратиће осуда и клетва садањег и потоњег нараштаја!

Шта бива по свету.

Како се 15. (27.) о. м. **српски црквено-народни са-бор** отвара, то је 12. (24.) о. м. у Нови Сад приспео Е-вардо Че, краљ, комесар за исти сабор. Исти дан су му представље дипутације власти и овдашњих школских за-вода. Одговарајући на поздрав дипутације српске црквене општине, рекао је кр. комесар, да је истина на сабору, да бира онога, кога хоће, али да не мора увек онај прво-свештеник бити добар за цркву и за народ, кога већина хоће. Кад му се на то примети, да ће сабор брати онога, који је пријатељ круни, држави, народу и цркви, одврати комесар речима: „На нека вам бог да!“ а дипутација се с њиме опрости и оде.

Угарски сабор није дуже времена држао седнице с тога, што су у Бечу обе делегације — аустријска и угарска — већаје о заједничким пословима двојне, аустро-у-гарске монархије. Како су ова већаја довршена, то су онепт 7. (19.) о. м. настављене седнице угарског сабора, али у досад држаним седницама нису обављани предмети од веће важности. Једино што су сабору поднесени изве-штаји неки њиме изасланих одбора и неки министарски доноси о појединим законским предлогима од мање важности.

На место покојног министра спољашњих послова наше двојне монархије — барона Хајмерла — постављен је гроф **Густав Калноки**, досадашњи аустро-угарски заступ-ник у Петрограду. Он је у дипломатску службу ступио још пре својих 27 година и био је на разним јевронским дворовима, које као заступнички тајници помоћник, које као прави заступник. Велиг се, да ће се **Културни наслеђе** кретати правцем, којим су ишли и **наслеђе Србије** Аандраши.

Међу странкама царевинског већа у **Цислитавској** дододје се неке промене, које толико засецју у судбину аустријске половине наше двојне монархије, да их вала овде забележити, те да о њима сазна и наша читајачка публика. Тако су немачке странке, којих је у последње време у Цислитавској више било, спојиле се у једну једину странку, која ће се од сад називати „уједињена левица“ и којој ће, као што сама изјављује, бити задатак, да „заступа немачке народне интересе, што су услов опстанка државног!“ Из овога се јасно види, да аустријски Немци још непрестано Аустрију себи ни како не могу друкчије да замисле него као немачку државу. Да у тајкој прилици међу њима и међу другим, нарочито словенским народима, неће скоро доћи до изравнија, јасно је као јасно сунце.

Но и од странке, која је до сад стојала уз владу грофа Тафеа, и то од тако званог „десног средишта“, одцепили су се заступници из Форарлбершке, Тиролске, Салибуршке, Штиреске, Гориће и Доње Аустрије, те су за себе саставили „средишни клуб“ и има их на броју 38. Овим одступањем ослабила је странка, коју је до сад руководио гроф Хохенварт, тако да ће овај од сада имати само 24 присталице, а то су Словенци и Срби и Хрвати из Далмације.

Русија се све већма труди, да унутарње одношаје своје што боље уреди. Тако се по предлогу грофа Игњатијева заводи шире автономија сеоских и варошких општина и земетава, а то је округа и губернија. Из средине ових образовања се средишни управни савет. Предлог о овоме преобразажају израдитељи нарочити одбор, који је наименован царским указом и у који су и из народа у томе послу вешти и стручни људи позвани.

Што се у **Француској** одавно већ наговештавало, то се сада збило. На чело управе државној дошао је најуваженији садашњи државник француски, Леон Гамбета. Он је образовао министарство, коме је он председник и министар спољашњих послова, Валдек-Русо је министар унутрашњих, Алан-Тарже финансија, Пол Бер наставе, Кампенон војни, Рейнај јавних грађевина, Рувје насељава, трговине и трговачког бродовља, Деве пољске привреде, Гужар ратног бродовља, Грус лепих уметности и Компари пошта и бројава. Сви ови министри су једномишијеници Гамбете и мисли се у опште, да ће он у јединости с њима изводити дело унутарњег преобразажаја Француске, да ће наиме преиначити установу сената и завести избор заступника у законодавно тело по листинама.

У **Немачкој** све већма па видик излази, да је кнез Бизмарк приликом последњих избора за немачко државно веће знамените поразе претрило. Слободоумна странка изашла је много јача бројем но што је била у последњем државном већу. Цела паак опозиција, која је противна политици и самовласничким навадама кнеза Бизмарка, ка, износи 193 члана, а број оних чланица, који су волjni држати уз политику, уз државничке и народно-привредне умислаје „гвозденога“ немачког државника, тек ако износи 180 чланова. Немачком државном канцелару не остаје дакле ништа друго, него или слободњачкој странци уступке чинити, или државно веће распустити, па се по новој позвати на народ, да овај новим из-

борима изрече пресуду између њега и опозиције му. Да он, као што се поговарало, неће ни како одступити са свога места, то може мислити сваки, који познаје његову прошлост и његову одвратност према обичајима, који иначе имају уважења у свакој уставној, парламентарној држави. □

Радионице и школе.

(Свршетак.)

У Шведској смо по гдекојим местима наставнике у овим радионицама на деду посматрали. У Гетеборгу и пр. ствар се је ова на врло особени начин развила.

Овде је подигнуто ново школско здање тако, да су у подруму и на тавану удешene праве радионице. Оваких има у и т школа за 1400 деце. Ту се потпуно систематички уче занати од самих учитеља; а свака школа, као обично, тако и овде имаје свога управитеља.

Дечаци уче овде пет разних заната и то: цртање, дрводељање, плетење сламом, ковачљук и браварство. Ступањем у обичну школу обvezana је деца учити и који од ових заната. Гледали смо овде, где малчићи са свим озбиљно чекићем млатају и панјеве стружу. Џ њима се поступа — ни више ни мање — него као са осталим занатлијским ученицима. У школи, где се ова деца обуčавају, скамије, столови, табле и т. д. све је то од самих ученика направљено. На школском тавану стоји гомила покрханих скамија, које све сами ћаџи оправити морају.

Наставни план по оваким школама удешен је тако, да се деца у један-два течaja упознају у главном са свих ових пет заната. Тек после овог, по што су од сваког окусили, према труду и наклоности, групирају се ученици према појединачним занатима. Рекло нам се, да се на ову мисао дошло прво и прво поводом тако званих поправионица. Неваљала деца, која никаду неуређено полазе и која су већ по нека неваљаства починила, узимају се за неко извесно време у те поправионице, и то на три месеца, или и на целу годину, или колко је за које дете нужно. У Коненхагену су ове школе спојене са интернатом, а у Гетеборгу је екстернат. У тим школама се прво покушају, да се деца привикавају на ручне разне послове. Из ових дакле првих покушаја постадоше те радионице уз школе.

Веде, да су у Шведској оваким школама до лепих резултата дошли. Деца раде с вољом. Осим тога баш тиме су се родитељи измирили са школом. Док су родитељи од пре своју децу с великом натегом у школу слали, сада их драговољно пуштају у школу све до 14 година. Тиме је дакле скитање и беспослничарење врло јако умањено. Оваке школе су дакле и са моралне стране становништва за препоруку.

Али у корист ових радионица смањили су обичне школске часове управо у половину. Тиме очекују, да ће деца са свим за занате се спремити моћи — да ће ове радионице потпуно посвржити моћи као предшкола за праве занате. Цело дакле уређење свих школа удешено је више са гледишта привреде, него образовања.

Но са свим друкчије најосмо ово уређење покутурно школама. У месту Несе, близу железничке станице насеље нује неки богаташ Абрахамсон са пећадом Сал. Србије Обојица су за ово подuzeће тако одушевљени, да је исти

поседник неколико својих кућа жртвовао томе, да се о његовом трошку подигне семинар за оваке школе са радионицама. Овамо сваке године прима до 16 младића. Ови припадају већином бОљим раденичким породицама.

Ови младићи имају овде сасма систематичку наставу. Уче недаљију и методику, обучавају се у свима предметима, који се предају у обичној основној школи, а особита се пажња обраћа цртању. Ручне радове уче на основу цртања. Прво нацртају сваку ону ствар, коју ће посље сопственом руком да створе. У овоме заводу уче сви младићи само један занат. Ту се хоће да учини покушај у раду са гвожђем.

Овде се до душе још не иде на то, да деца постану добре занатлије, него све што раде и ураде, да буде лепо и чисто урађено. Док се не оточне рад са гвожђем, предузимају се искључиво столарски и стругарски послови.

Са овим семинаром спојене су и вежбаонице, где се деца обучавају и у обичним школским предметима, као и у ручном послу. Ове вежбаонице подељене су на мушки и женски школу. После одржаног испита отпуштају се ови младићи, који се разиђу по појединим варошима и ту у сродним такм школама обучавају дотичне ученике.

Осим овог годишњег течaja, установљен је и четири недељни течaj за народне учитеље. Ту долазе већ на мештени и старији учитељи, те за то време науче 35—50 разних предмета својом руком направити. Ови учитељи обvezani су после у својој школи покушаје чинити, да у тим пословима и своју децу обуче. Учитељи у Шведској, ван прописаних часова могу то лако чинити, по што њихове школе несу тако наставним грађивом претворене, као код нас.
#

Главна скупштина друштва за срп. нар. позориште.

„Друштво за српско народно позориште“ држalo је у понедељник 9. (21.) новембра ове год. своју годишњу скупштину. Та скупштина била је према уставу друштвеном заказана за 27. јун о. г. али пошто се није искупио довољан број чланова, то се иста морала одложити за горе поменути дан. У овај мах било је на скупштини 35 чланова. Начеоник друштвени др. Стеван Павловић поднео је извештај о стању и раду српског народног позоришта од 1. јуна 1880 до 1. јуна 1881, а то је обично позоришна година. По извештају председнико-вом стање позоришно је доста повољно према данашњим приликама. Из тога извештаја саопштавамо ова знатнија места: „Словенско драматичко друштво“ у Љубљани ступило је с овим друштвом у књижевну заједницу, па је у замену за друштвени „Зборник позоришних дела“ и лист „Позориште“ послао преко 40 комада од своје збирке позоришних дела с насловом „Словенска Талија“, у којој је штампан и превод шаљиве игре нашег непрекаљеног писца Косте Трифковића „Избирачица.“ Осим тога дозвољено је истом словенском драматичком друштву, да се у поменутом „Зборнику“ штампани српски комади могу превести на словенски језик и да се могу бесплатно приказивати на свима словенским позорницама. Позориште је примило ове легате: 50 фор. од пок. Ђуре Гавеле из Загреба и 400 фор. од пок. Ане Загорице рођ. Шевића из

Сенте. Уписало се девет нових чланова, од којих су двојица положили у готовом прописану пристојбу од 50 фор. и то: Ника Јовановић из В. Кикинде, председник судбеног стола у Темишвару, и Никола Петровић поседник у Ст. Пазови, а остали су издани од себе обвезници на 50 фор. Вишегодишњи благајник овога друштва Ђорђе Шевић преминуо је декембра месеца прошле године, па је до скупштине привремено водио благајничке дужности секретар друштвени Сава Петровић. Позоришна дружина изгубила је изврсну глумачку снагу смртку оштећеног Саве Рајковића, који је био дика и членка наше позорнице. Нека је слава томе уметнику! Толико у кратко иззвештаја председниковог, из кога се у оните види напредак како фонда друштвеног тако и позоришне дружине. Тај иззвештај узеља је скупштина с усвједицма одобравања на угодно знање.

За тим се приступило трогодишњој обнови чланица друштвених. Дојакошић начеоник др. Стеван Павловић рече, да је доста послужило народној ствари кроз три године, па се захвалио на указаном му поверењу и замолио скупштину, да изbere друштву другог старешину, јер се он више никако не може примити тога одиковања. Услед те изјаве би једногласно изабран за начеоника др. Лаза Станојевић на три године дана. Он се захвали на поверењу скупштине и изјави, да ће драговољно послужити и овоме народном заводу, поред свега тог, што су му поверили и друге многе народне дужности. Остали чланици друштвени избрани су такођер једногласно на три године дана, и то: Антоније Хаџић за подначеоника, Сава Петровић за секретара и Данило Манојловић за благајника. Фискал за друштвеног бираће по уставу управни одбор, а поуздано држимо, да ће избор опет пасти на досадањег честитог фискала дра Илију Вучетића, који је из родољубља ово друштво бесплатно служио и заступао.

Члан др. Илија Огњановић предложи, да се дојакошићем врсном начеонику дру Стевану Павловићу изрази топла захвалност и признање на својском труду и заузимању за напредак овога друштва. Тај је предлог једногласно усвојен и у записник стављен.

По жељи скупштине руководио је др. Павловић скупштинску радњу до краја.

Стање фонда друштвеног по извештају управног одбора износи 1. јуна о. г. 32,936 фор. 70 нов. У тој своти садржано је 15.000 фор., што је уложено у позоришну дворану, а урачунате су и још неке своте, које су дубијозне. Према ланском исказу фонд се ипак умножио.

За надпрегледање рачуна позоришних одређени су чланови: Андрија М. Матић, Мита Кода и Алекс. Јовановић.

По рачуну позоришне дружине заслужила је дружина од 15. маја 1880 до 15. маја 1881 свега 18,752 фор. 40 и., а потрошила је 17,104 фор. 9 и., те је било сувишак 1,648 фор. 31 и. Тај сувишак био би сигурно још већи, да није дружина имала одмор читавог месеца августа 1880, те се тога месеца није ништа заслужило, него се још морало трошити на плате глумачког особља.

Прочитан је извештај ланском скупштинском изасланицима супер-ревизора (Љуб. Стефановића, др. Обрадовића и Николе Димитријевића), по ком су како речено глумачке благајне срп. нар. позоришне дворане од

1. јуна 1879 до 1. јуна 1880, тако и рачуни позоришне дружине од 1. маја 1879 до 1. јуна 1880 у реду нађени. Дотичним рачунарима издаће се оприошица за те рачуне.

Извештај управитеља Димитрија Ружића узет је на повољно, знање. По том извештају обишла је позоришна дружина ова места: Меленце, Тител, Вуковар, Митровицу, Винковице, Сомбор, Суботицу, Сенту и Аду. Ово је само до 1. јуна о. г., а од тога доба била је дружина: у Земуну, Руми и Карловцима, па се 11. (23.) новембра о. г. вратила, после пуне две године дана, у Нови Сад, где ће преко зиме давати представе. На путу свом научила је дружина око 15 нових позоришних комада и придошло је у и.у неколико нових мађарских глумачких снага. Ваља нам с похвалом споменути родољубива српска места, у којима је позориште имало сувишку. Та су места: Сомбор са 560 фор., Суботица са 810, Митровица са 307 фор. сувишку. Али су се и друге општине надтицале у ревности да позориште што боље прође.

По предлогу управнога одбора изабран је Ружић опет за управитеља на годину дана, а за његов труд и успешни рад досуђена му је награда од 400 фор.

Из рачуна о позоришној дворани видело се, да је од дворане пао чиста прихода 846 фор. 55 и., од чега је припало три четвртине позоришној благајни са 634 ф. 91 $\frac{1}{4}$ и., а једна четвртина супоседнику дворане Данилу Манојловићу у износу 211 ф. 63 $\frac{3}{4}$ и.

По уставу друштвеном обновљена је једна трећина чланова управнога одбора, и тако су као нови чланови дошли: у позоришни одсек: Др. Јован Јовановић у Бечу са замеником Мином Димитријевићем, др. Милан Савић, Јован Грчић и Александар Јовановић; а у економски одсек: Гедеон Леовић из Сомбора са замеником Гавром Плавшићем, Александар Трифунац са замеником Павлом Гостовићем, Павао Панаотовић из Митровице са замеником Ђорђем Ф. Недељковићем и Стеван Врањешевић са замеником Љуб. Стефановићем.

Прорачун за време од 1. јуна 1881 до 1. јуна 1882 усвојен је по предлогу управнога одбора. У прорачун су стављене између осталога и ове позиције: 20,000 фор. за позоришну дружину, 1000 фор. на отплату улога за позор. дворану Данилу Манојловићу, на трошкове централне управе 1008 фор. итд. Укупна свата прорачуна износи 22,408 фор.

Прочитан је и извештај о заклади пок. Стевана Бадрљиће из Сенте. Та се заклада састоји: из куће, магазина и 8 ланаца земље, које све доноси годишње око 900 фор. чиста прихода. Ланјска скупштина одредила је била, да се та оставинска имаовина ради лакшег манипулисања прода, ако се за њу добије свега 15,000 фор. Пошто се толика свата није могла добити, то су поменуте непокретности преко повереника друштвеног дра Стевана Малешевића судски процене, па ће се покушати продаја путем својевољне лицитације. Закладна имаовина процене је укупно на 11,450 фор., али ће се сигурно моћи добити за њу и до 14,000 фор.

Пошто је још изабран одбор за оверење записника скupштинског, разишља се скupштина, која је трајала од 9 до 12 са хата пре подне.

— р —

Дописи.

ДЕБРЕЦИН

17. нов. — Прошле недеље обављен је овде избор посланика, по што је, као што је познато, Тиса на овом срезу захваљно. Кандидат владине странке био Кереш Шандор професор на овашњој правној академији и прошлых избора кандидат у првом изборном срезу, где је против Шимоњија, независног кандидата пропао. Сад се поново дао истаки у трећем изборном срезу против дојакоњег независног кандидата Сам. Мудроње. И испаде му за руком са 105 гласова победити. Но каква је то, мучна победа била! — Неке бираче довукоше чак из Ђура, Ливова, Вел. Варада и других места, само да за њу гласају. Једног су шта више пресвукли као војника и довукали, да гласа из Вел. Варада! Па кад се то дешава у срцу мађарског народа, каква се тек чуда догађају у другим, поглавито народносним срезовима. Али зато је ово тек само: Мађарска и ишта више.

Кад је Кереш победио, иницијативом једног професора, дигоше се неколико правника, да му приrede бакљаду и тога ради сазваше скуп на ком последуле и бурне дебате већина одби предлог, да му се то веће бакљада приреди, мотивујући, да му ни у ком погледу не дuguју, пошто им је он само професор а не посланик. Али зато је већина изразила жељу, да му се приликом одласка и растанка са академијом бакљада приреди и албум поднесе, потписан од свиклих правника а у знак особитог поштовања, јер је он један од првих професора, а с његовим одласком, да како, да ће се прва предавачка снага изгубити. — И крај свег тог неколико правника, ослављајући се на то, што им је професорска колегија осигуравала жеља, исто веће доиста бакљаду приреди, те ће зато већина, да их на одговор позове. Чак се и међу правничима кортешује. Лепа илустрација!

Исти професор разлажући једном приликом свој програм, ког ће се на сабору држати, међу осталим питањима, којима владу нападају, да непоштено поступа, нађе за добро у корист данашњој влади, да најновији порез на шећер, каву и пиво брани, доказујући, како тај терет народ прост — пук не терети, јер је то порез посредан а не непосредан т. ј. то је порез, ког није обvezан пук носити а никако га и не носи, јер пук шећер, каву и пиво слабо троши, те по томе само господи тај терет сносе, и то што ко више троши, то више плаћа. Наравно тиме се врло добро очи маску неуком пуку, али ко иоле добро познаје одношаје већих вароши, врло ће добро знати, од чега низка класа тамо живи. Просто од самог млека и каве, шећера и пива, јер то им је најефтиније, па у том проводе дане, само се тиме ранећи. Загледати само треба по већим варошима мађарским Пешти, Сегедину, Дебрецину, Вел. Вараду, Колашвару и т. д. Па у самом Н. Саду наша сиротиња по инијацији о томе баш живи. Па колико је оправдана така тврђња, најбоље то доказује, а из тог се види, да ако баш виши сталеж тај терет сноси, за цело не мање сноси га пук. — Данас сутра на нам је нов порез на врат: петролеум и т. д. То је та влада, што не насе културно наслеђе Србије

Овде је сад на окуну сабор реформатске скапштине веронсповести. — Посланика имаје на броју 114. Владиног повериеника немају, а ни романски сабор није имао

Ми ћемо имати и то у лицу не бана Пејачевића, већ Едуарда Чеха, некадашњег намесника речног. Да смо сретни!

Шта се на истом сабору од важнијих ствари реши, јавићу вам у потпуности пртама, а без сумње, да има таких питања, која засецују у цркву и школу, која и за нас од вредности могу бити.

Новости из народа и са стране.

Поплава Саве и њених суречица. Са свију страна Посавине, Србије и Босне стижу жалосне вести о грдијаштети, што су је проузроковале поплаве река у Србији и Босни, које су се услед посledних непрекидних киша ванредно развиле. Највећу штету пак учинила је Сава, од које су небројене просторије пајбоље орађе земље на све стране поплављене, многе куће се порушиле и силана стока однесена. Пронало је такођер и више људи. Народ тих крајева страдао је и у прошлым годинама много од воде, сада га је на ново задесила та несрећа, од које тешко да ће се моћи скорим опоравити. А то је искључиво наш свет. Небили се што дало учинити за те бедне страдалинике, па да им се колико толико ублажи голема несрећа.

Изложба домаће индустрије у Загребу. У главном граду Троједицце отворена је у академијском зданију изложба земаљске домаће индустрије, као што је недавно приређена била такова изложба и у Будапешти. Врло је лепо заступљен женски ручни рад, особито пак упадају у очи красни ћилимови, што их праве наше сељанке из Срема и Славоније.

Награда учитељима. У Будапешти је одбор за школске штедионице наредио, да се извлаче срећке а за награду оним учитељима, који се занимају са школским штедионицама. Том приликом подељено је 2125 фор. у ратама од 25 фор. међу те учитеље. Тој своти приложило је министарство просвете 1000 фор. а министарство трговине такођер 1000 фор.

Како се сада нови обранбени закон уводи и за Босну и Херцеговину, то наговарају турски агенти мухамеданско становништво поменутих покрајина, да се сели из земље. Па мухамедански свет сада и заштита живље моли насошне (путне листове), неголи пре, а највише се ишту насоши за Цариград.

Српски митрополит Михаило, коме је одузето званије, иселено се 6-тоговог месеца из своје досадашње резиденције, у којој је служећи цркви и народу провео пуне 22 године, и сада станује у својој кући. О њему још једнако живо пишу прекосавски српски листови, а и штампа срдног нам руског народа поклања велику пажњу томе до-гађају и строго осуђују тај пренаглашени поступак српске владе.

По трговачком уговору, који је склопљен између Аустро-угарске и Србије могу држављани наше монархије у Србији, а српски држављани у Аустро-Угарској поседовати непокретности. Тај уговор још није усвојен од угарског и аустријског сабора, али су се сложиле владе наше монархије и Србије, да поменути уговор и сада већ има важности, ма да још није примљен од земаљских сабора наше монархије.

Железничка пруга Врања-Скопље (Искип). Као што

јављају из Цариграда, труди се друштво „земаљске банке“ да од турске владе добије концесију (дозволу) за грађење железничке пруге Врања-Скопље, којом се српска линија нештанско-земунско-цариградске пруге везује са Турском линијом. Пон-нуту банкарско друштво грађиће такођер и линију Пирот-Белову у Бугарској, те ће тако целу ту пругу од Београда имати у својим рукама.

У почаст славном руском сликару Верешагину, којега је изложба слика из последњег руско-турског рата у Бечу изазвала ошите дивљење, приређују бечка славенска академијска друштва велики банкет, на коме ће слављеника беседом поздравити србин а свечан говор држаће малорус.

Сеоба Чивута у Америку. Турека јо дозводили Чивутима, да се могу селити у њене азијатске покрајине, али Чивути као да се радије селе у северну Америку, јер руски Чивути бар сви траже путне листове за Америку. Дотични одбор, „Aliance israelite“, који новцем помаже исељенике, отправио је до сада преко 1600 руских Чивута у нови свет (Америку) а сада, како је наступила зима, обуставио је ту своју радњу до пролећа.

У Ирској трају још једнако немири. Аграрни (земљишни) закон, којим је енглеска влада мислила, да ће власноставити жељени мир и поредак у Ирској, непоказује до сада још никаква повољна резултата (успеха). Вести, што долазе из Ирске, јављају све једнако о изградима, који се свакидан догађају у тој земљи, па поред свег тога, што тамо већ од дужег времена влада изузетно стање. Ирци се на сваки могући начин свете својим енглеским грунташима и свирепим управитељима њихових добара, који ишчу сигурни ни за свој живот, нале им куће, пучају кроз прозоре и не плаћају им закупа. С тога су Енглези сада приморани, да својим ирским закупницима смање досадашње претерано велике закупе а то врло мудро чине, јер ће тим још најпре постићи, да ће се умирити спроти Ирци, који су до сада толико имали да пате од својих охолих грунташа.

Из народне привреде.

Државно-привредни програм немачког канцелара кнеза Бизмарка. Прошло недеље отворен је немачки државни сабор престолном беседом, која је особито важна и значајна с тога, јер у себи садржи државно-привредни програм немачкога канцелара кнеза Бизмарка, којим овај не-повољним друштвеним и привредним одношајима у земљи жељи што већма доскочити. Познато је, да је у Немачкој јако била мања отела такозвана социјалистичка странка, која теки за тим, да се неповољно друштвено и привредно стање у земљи што већма поправи, а у томе правцу, да се голема разлика између богаташа и сиромаха, између капиталиста и радника, укине или бар ублажи. Како је та странка била знатно ојачала па и у самом државном сабору имала својих речитих поборника, то је кнез Бизмарк исту строго почeo гонити, а помоћу такозваног социјалистичког закона, што га је сам ~~сабор~~ донео против превратне социјалистичке странке. Али је ~~сабор~~ ~~Бизмарка~~ мудар и увиђаван државник, врло добро ~~сабор~~ ~~Бизмарка~~ ~~Србија~~ зам није празна реч, него да је ухватио ~~сабор~~ ~~Бизмарка~~ ~~Србија~~ у немачкоме народу, наиме код многобројне раденичке класе

те се сада сам подухватио, да садашње друштвено и привредно стање помоћу сабора поправља. Та се његова тежња огледа и у престолној беседи, којом је отворен нови државни сабор, из које вадимо ова значајна места: Друштвена зла не дају се излечити само тако ако се изгради социјалних демократа угушују, него још више тиме, ако се благостање раденика делотворно унапређује. Тога ради ће се изнети пред сабор прерађени законски предлог о државном осигурању раденика који у своме раду отисреће, даље законски предлог, који на то смера, да се што боље организују радничке касе и болнице и да уживају државну потпиру и они раденици, који због старости, немоћи и болести немогу више да привређују. То је дужност сваке државе, која почива на хришћанско-моралном темељу. Што се тиче пореске система, иде немачки канцелар за тим, да се непосредни (директни) порез који најтеже сносе сиромашније класе сељака, занатлија и раденика што већма умали, а на место истога да се уведу и још боље развију посредни порези, који испадају тако тешко као директни порез. Да би се подигли државни приходи, а да не тетеје јако дразњење, изнесе се пред сабор и законски предлог о уважању државног монопола на дуван, што и у другим државама доноси лепа прихода, осим тога предложиће се још и то да се повиси порез на пира. Кнез Бизмарк је, као што се види, изнео важне државнопривредне предлоге пред нови земаљски сабор, који ће ако се и усвоје, знатно преиначити садашње друштвено и привредно стање у немачкој царевини и из темеља преустројити порезну систему, која је до сада постојала. Противници кнеза Бизмарка пребацују му, да он тим реформама сувише ограничава личну слободу и слободни промет и да тиме увађа државни социјализам тежећи за тим, да на тај начин држава сама реши социјалистично питање. Да ли ће немачки канцелар извести тај свој тешки задатак, неможе се и у напред знати; али ипак и то служи као доказ да и државе почину да увиђају тежину и озбиљност тога питања, те да настоје, да и од своје стране колико толико допринесу његовоме решењу.

Шта је стајала храна у стара добра времена. Год. 1280-те коштала је у Сакској кокошка и туце јаја две паре, туце харинга једну пару. Год. 1475-те утврдила је власт за касане ове цене: фунта овчија, говеђа или јарећа меса две паре, фунта телећа или јагњећа меса три паре, фунта дебеле говеђине или свињетине четири паре.

Француски глас о угарским коњима. Недавно путовао је по Угарској начеоник француске државне ергеле, по имену де Коришет, и походио је и угарске државне ергеле у Мезехеђешу, Кишберу и Баболини. Том приликом изразио се он врло новољубно о Угарским коњима и рекао је, да га је задивила брзина и дурашност наших коња где су тако хрђави алфелдски путови. И зато ће предложити, да се нека врста од наших коња пренесу у Француску.

У Новом Саду 14. новембра.

(**Српско-народно црквени сабор у Карловци.**) Пронео се глас, да ће се у 4 сајата по подне у суботу у саборској дворани држати конференција, но није се знало, ко је сазива.

Међутим се срп. народна странка у 3 сајата

после подне конститујисала и избрала је за председника др. Нику Максимовића, а за первовођу Мишу Димитријевића. Ту је углавила свој поступак у погледу идућег избора митрополита.

За време трајања конференције срп. народне странке, дође у седницу г. Чудић и јави, да се у саборској дворани искунио неки број посланика и да је г. Светозар Кушевић хтео, да углави саветовања, али га је он позвао да причека, те ће он јавити осталим посланицима, који су у својој страначкој конференцији, да дођу у саборску дворану. — И тако се подигоше срп. народ. посланици и дођу у саборску дворану, те заузму места.

Нема је тишина владала. Не ће нико да почиње реч.

Тад упита г. Милосављевић, које ову конференцију сазвао, нека се јави и нека каже, шта му је цел.

Тада рече г. Кушевић, да је он чуо, да је секретаријат народни издао позив; али он је извештен, шта се мисли радити, ако желе гостода, он ће саопштити.

Иса Павловић примети врло умесно, да секретаријат није упутио радио, јер само члан сабора може сазив издати.

Но пошто су се посланици малобројно ту нашли, предложи др. Полит, да се конференција конститујише. За председника буде једногласно г. прота Стефановић изабран.

Тада буде позван г. Кушевић, да каже, шта зна. Он рече ово:

Кр. комесар ће отворити сабор у 11. сајати. С тога ваља да се посланици мало раније искуне и да се изашље депутација по њега, која ће га позвати у саборску дворану. По томе ће заузети председник по старешинству, епископ Стојковић, председничку столицу, и два члана као первовође од најмлађих.

Посланици ће предати своје веровнице.

Конференција усвоји тај начин. По томе реши још да се избере верификацијони одбор од 15 чланова. Те да се што брже приступи раду. Сви чланови сабора због овог зимњег времена вољни су и пре и после подне радити, само да свој посао што пре сврше.

— Имамо да прибележимо лепу и дичну појаву од стране честитих и свесних Срба сомборских. Кад су Сомборци чули, да ће у петак његова преузвишеност г. епископ Арсеније Стојковић на лађи Дунавом проћи, одмах црквени одбор закључи, да пошље депутацију на Дунав и да поздраве врлу старину.

И тако Сомборци вођени од старине г. Васе Бикара уђу у Гомбошку на лађу, и замоле његову преузвишеност да му могу своје подворење учинити. И тако поздрави вођа г. Васа Бикар ватреним и живим речима његову преузвишеност, која је била јако тронута.

Пуно дирнута одговори његови прослави Србије наслеђе вол.

народну, јер држи, да је у њој промисао божија, и с тога се он мора вољи народној покорити. Но могуће је и да ће се какве препреке тој вољи народној стављати, и он је дужан покорити им се; истина да би у оваким околностима радо желео, у миру своје последње дане провести, но кад народ жели, да му он послужи са својим силама, то се он никада тој вољи народној неће опирати, већ сматра за своју свету дужност, вољи народној се повиновати.

Поздрављач наново и то одушевљено изрази, да је то заиста права воља народа, и ускликне му: Живио Арсеније V.

Његова преузвишеност сваког појединачног члана благослови, а чланови целиваше му свету десницу. При растанку поздравио је Сомборце и послao им свој свети благослов.

— Наш варошки прорачун за год. 1882 показује ове ставке: Раходи а.) редовни чини: 174.184 фор. 66 н. б.) ванредни 24.450 ф. в.) испокривени дугови од год. 1881 7635 фор. 51 н. Цео расход чини дакле: 206.270 ф.

17 новч. — Приходи чине а.) редовни: 141.409 ф. 23 н. б.) ванредни: 26.150 фор. Цео приход дакле чини: 167.559 фор. 23 н. и по томе мањак за год. 1882 износи: 38.710 фор. 94 нов. Дотични одбор, који је изаслан од главне скupштине да потанко прегледа све од вар. књиговодства изнесене податке, нашао је, да је исказани мањак с обзиrom на неопходне потребе за руковање варошке управе потпуно оправдан, те зато предлаже, да се тај мањак за год. 1882 покрије са општинским прирезом од 25 проц.

У четвртак држаће се главна вар. скupштина, на којој ће се расправљати овај прорачун и тада ће вар. главни књиговођа г. Петар Полит потанко образложити тај најновији варошки прорачун.

Курс бечке берзе 14. (26. нов.)

	фор.		фор.
5 проц. металица	77.40	Угарске разтеретнице	99.75
5 проц. народног зајма	78.25	Темишварске разтеретнице	98.50
Аустријска златна рента	94.—	Ердешке разтеретнице	99.—
Угарска златна рента	119.40	Хра.-славон. разтеретнице	—
Државни зајам од 1860.	133.—	Сребро	—
Акције бечкине	840.—	Ц. кр. дукати	5.60
Кредитне акције	359.50	Наполеондори	9.41
Лондон	118.80	Немачке марке	58.15

О ГЛАС.

ВЕЋ 12. ДЕКЕМБРА!

ДРУГО ВУЧЕЊЕ

5
ВУЧЕЊА
ГОДИШЊЕ.

3%
КАМАТЕ
У ЗЛАТУ.

3⁰ КНЕЖЕВСКО-СРПСКИХ СРЕЂАКА

од године 1881. по 100 динара (франака) у злату.

СВАКЕ ГОДИНЕ ПЕТ ВУЧЕЊА

14. јануара, 14. марта, 14. јуна, 14. августа и 14. новембра.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК ИЗНОСИ СВАГДА

ДИНАРА 100.000 У ЗЛАТУ.

а најмањи згодитак 100 динара у злату.

Згодитци и камате плаћају се у Бечу, Будим-Пешти, у многим главним провинцијалним варошима, као и у главнијим јевропским местима без икаквог одбитка.

За тачну исплату јемчи кнезевско-српска влада.

СРЕЂКА НОСИ 3 ПРОЦЕНТА КАМАТЕ У ЗЛАТУ.

СРПСКЕ СРЕЂКЕ могу се набавити за готов новац комад по 46 фор. а. вр. уз 50 новч. купонске камате.

А на почетак могу се набавити: кад се кроз 14. месеци плаћа месечно само по 3 фор. и на послетку још један оброк од 4 фор.

Купац срећке, чији уплати оброк од 3 фор., има одмах потпуна удела у свима згодитцима.

При првом вучењу 3% кнезевско-српских срећака 12. новембра ове године добије су главне згодитке од 100.000, 10.000 и 4000 динара у злату срећке, које су купљене у нашој банкарској и мењачкој радњи, па су одмах тачно и потпуно исплаћене.

На реду су ова најближе вучења: 12. децембра, 14. јануара и 14. марта.

Дакле три вучења у течају четири месеца дана.

Банкарска и мењачка радња администрације „МЕРКУРА“ у Бечу.

WIEN
WOLLZEILE Wechslergeschäft der Administration des „MERCUR“ WOLLZEILE
10 & 13.

CH. COHN
WOLLZEILE
10 & 13.

Претплата на „Српско Коло“ прима се непрестано. — Сви бројеви од почетка године могу се добити.

На захтевање шаљемо свакоме неколико бројева бесплатно на углед.

Власник, издавалац и за уредништво одговара Никола Димитријевић.

Штампано у штампарији Николе Димитријевића („Српског Кола“) у Новом Саду.

Културно
наслеђе
Србије